

Pirkko Mäntynen

TALOSTA MÖKKIIN, MÖKISTÄ TEHTAASEEN

Iida Maria Rämän elämä

10.5.1872 – 7.1.1938

TALOSTA MÖKKIIN, MÖKISTÄ TEHTAASEEN

© 2022 Pirkko Mäntynen

Kansikuva: Tampereen yliopiston kansanperinteen laitos

Taitto ja kansi: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-9233-9

Pirkko Mäntynen

TALOSTA MÖKKIIN, MÖKISTÄ TEHTAASEEN

lida Maria Rämän elämä 10.5.1872 – 7.1.1938

Esipuhe

Tämän kirjan tarkoitus on kertoa Iida Maria Rämän os. Maunon elämän vaiheista. Iida syntyi 10.5.1872 Valkealan pitäjän Inkerilän kylässä ja kuoli 7.1.1938 Kuusankoskella.

Iida oli minun isisoäitini, äitini isän äiti. En ole koskaan häntä tavannut, hän kuoli ennen minun syntymääni. Aikaisemmin en myöskään tiennyt hänestä juuri mitään, en edes nimeä. Siteet äidin puoleiseen sukuun lähes katkesivat perheeni muutettua Kouvolasta 1945 toiselle puolelle Suomea.

Kiinnostus äitini sukujuuriin syntyi noin kymmenen vuotta sitten, kun halusin selvittää äidin valokuvista, keitä ne esittävät. Äidin eläessä valokuvat eivät kiinnostaneet. Kouvolaassa äitini serkku, Kyllikki, oli silloin vielä elossa ja 84-vuotias. Kyllikin tapaaminen pani liikkeelle pitkän prosessin, jonka tuloksena tämä kirja on syntynyt.

Kyllikki oli lapsena ollut mummon hoidossa ja osasi kertoa taustastamme kiinnostavia asioita. Iida-mummon elämänkaari alkoi hahmottua. Kyllikin lisäksi otin heti yhteyttä myös Kouvolaassa asuvaan serkkuuni, äitini veljen tyttäreeseen Arjaan. Ilman hänen apuaan ei tätä kirjaa olisi koskaan syntynyt. Arja osasi kertoa lähteistä, joista minulle tärkein on ollut Seppo Tohkan laaja sukuteos, Valkealan Kuokka sukua (2007). Muita keskeisiä lähteitä ovat olleet Heimo Pohjalaisen Tottovalkkoo ja perinnepiirien kokoama Saarento ja Jokela, kylät kuin veljekset sekä Veikko talven Valkealan kirja, johon hän on koonnut Väinö Vaaran keräämän aineiston Valkealan asukkaiden elämästä 1800-luvulla. Nämä teokset yhdessä Valkealan kirkonkirjojen ja henkikirjojen kanssa ovat ohjanneet kirjoittamistani. Myös Valkealan pitäjän historiat I – III olivat tärkeitä lähteitä kuvatessani pitäjän yhteiskunnallisia ja poliittisia muutoksia 1900-luvun alussa. Faktalähteiden tietoja olen täydentänyt fiktiivisillä aineksilla.

Kyllikin lisäksi Iidan nuorimman lapsen, edesmenneen Allin tytär Maila on osannut kertoa suvun ihmisistä ja pienistä sattumuksista ja tapahtumista. Näitä olen sijoittanut tarinaan. Jotakin muistan myös vuonna 1991 kuolleen äitini puheista.

Koska en tiennyt juuri mitään Iidan elämästä, turvauduin kirjallisuuden antamaan kuvaan elämästä Valkealan maaseudulla 1800-luvun loppupuolelta 1900-luvun alkuvuosikymmeniin. Kirjan ihmiset ovat olleet todellisia, ja syntymä- ja kuolinajat ovat peräisin sukukirjasta ja kirkonkirjoista.

Kirjan ensimmäinen osa kuvaa lähes pelkästään maatalon elämää, olosuhteita

ja töitä vuodenvaihteen aikana 1800-luvun lopun Valkealassa. Halusin kertoa, millaiseen elämään Iida syntyi. Ensimmäisen osan päähenkilö on Iidan äiti, Maria. Hänen kokemustensa myötä yritän valaista 1800-luvun köyhän maaseudun naisen elämää, työtä ja ihmissuhteita.

Toinen osa kertoo Iidan lapsuudesta ja nuoruudesta. Tässä olen joutunut pitkälti turvautumaan kuvitteluun.

Kolmas osa sisältää Iidan avioitumisen ja lasten syntymisen. Perhe asui Iidan kotitilalla yhdessä muun suvun kanssa. Neljäs osa kuvaa aikaa, jolloin Iida yhdessä miehensä, lastensa ja vanhempiensa kanssa on muuttanut pieneen mökkiin Rämälän kylään.

Viidennessä osassa Iidan puoliso ja vanhemmat ovat kuolleet ja lapset kasvaneet aikuisiksi. Iida on muuttanut Valkealan maaseudulta lähelle pitäjän tehdaskylää ja mennyt Lappakosken villatehtaalle töihin.

Joensuussa 25.5.2021

Pirkko Mäntynen

Iida Maria Rämön jälkeläisille

Iida Maria Rämä os. Mauno, 10.5.1872 – 7.1.1938

I ELÄMÄÄ 1800-LUVUN MAALAISTALOSSA

II LAPSUUS JA NUORUUS

III PERHE-ELÄMÄÄ

IV MÖKKILÄISENÄ RÄMÄLÄSSÄ

V LAPPAKOSKEN VILLATEHTAALLA

Iida Maria Rämän os. Maunon isovanhemmat, vanhemmat ja lapset

Maunon tilan isäntä **Jeremias Eliaksenpoika Mauno**, s. 1814, k. 1888

1. puoliso Maria Kola, s. 1818, k. 1858.

2. puoliso Anna Sofia, s. 1830, k. 1904

Jeremiaan ja Maria Kolan lapset:

Anna Jeremiaantytär, s. 1844

Mikko Jeremiaanpoika, s. 1847, Iidan isä

Kaisa Jeremiaantytär, s. 1850

Taneli (Daniel) Jeremiaanpoika, s. 1854

Isak Jeremiaanpoika, s. 1856

Jeremiaan ja Anna Sofian lapset:

Anna Leena Jeremiaantytär, s. 1862

Aatami (Adam) Jeremiaanpoika, s. 1867

Eeva Stiina Jeremiaantytär, s. 1865, k. 1872

Eeva Stiina Jeremiaantytär, s. 1873

Talosta mökkiin, mökistä tehtaaseen -teos kertoo Iida Maria Rämän ja hänen sukunsa tarinaa 1800-luvun lopulta 1900-luvun alkuvuosikymmeniin. Päähenkilö ja hänen sukulaisensa elivät Valkealan pitäjässä, josta Kuusankoski ja Kouvola irtautuivat 1920-luvun alussa.

Iida Maria syntyi maalaistalon pojan vanhimpana lapseksi ja vietti lapsuutensa turvatuissa oloissa suurperheen parissa. Teoksessa kuvataan tarkasti entisajan maalaiselämää luontais-taloudessa. Lähes kaikki, mitä perheessä tarvittiin, tehtiin itse. Pienestä pitäen Iida oppi tekemään talon naisille kuuluvia töitä; hoiti nuorempia lapsia, eläimiä, kasvimaita ja perheen ruokahuoltoa. Nuoruus oli hauskaa aikaa, mutta se loppui nopeasti avioitumiseen taloon töihin tulleen miehen kanssa. Runsaan kahdenkymmenen vuoden aikana Iida synnytti kahdeksan lasta.

Kun lapsia oli viisi, Iida muutti perheineen synnyintalostaan naapuripitäjään, pieneen miehensä rakentamaan mökkiin. Iidan ikääntyvät vanhemmat muuttivat perheen mukana. Elämä oli lasten synnyttämistä, vauvojen ja pikkulasten hoitoa ja vanhempien ja puolison sairastuttua heistä huolehtimista heidän kuolemaansa saakka. Köyhyys oli ankaraa. Velkaannuttiin kauppoihin, ja lapset joutuivat hyvin nuorina ansioon talollisille, lapsenlikoiksi, pikkupiiioiksi, paimeniksi ja renkien apulaisiksi.

Kun vanhemmat ja puoliso olivat kuolleet ja vanhimmat lapset jo aikuisia, Iida myi mökin ja muutti Saarentoon, pitäjän eteläosaan. Työpaikka löytyi Lappakosken villatehtaalta. Myös lapset työllistyivät tehtaisiin.

Iida Marian ja hänen perheensä kuvaus perustuu pääasias-
sa elämäkertatietoihin. Tärkeää on myös se, että naiset kerrankin
asettuvat sukhistoriassa pääosaan. Suvun tarinaan liittyy sau-
mattomasti taustoittavaa yhteiskunnallista ja poliittista historiaa.

BoD

9 789528 092339